

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/1/2024
Identifikačné číslo spisu:	3819202483
Dátum vydania rozhodnutia:	19.03.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Rumana
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:3819202483.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ C. U., nar. XX. N. XXXX, bytom C. XX, H., právne zastúpeného: A3 advokátska kancelária s.r.o., so sídlom Partizánska 25, Trenčín, IČO: 36 735 311, 2/ I. U. S., M. U., nar. XX.S. XXXX, H. XX S. R. M., C., T. E., O., právne zastúpená: Advokátska kancelária JUDr. Zuzana Čížová s.r.o., J. Jesenského 69, Bánovce nad Bebravou, IČO: 36 789 925, proti žalovanému: Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom obrany Slovenskej republiky, so sídlom Kutuzovova 8, Bratislava, IČO: 30 845 572 o určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, vedeného na Okresnom súde Prievidza pod sp.zn 6C/14/2019, v konaní o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 15. marca 2023,, č.k. 6Co/70/2022-219 takto,

rozhodol:

Z r u š u je rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 15. marca 2023, č.k. 6Co/70/2022-219 a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok Okresného súdu Prievidza zo dňa 19. mája 2022 č.k. 6C/14/2018 -169 (ďalej len „súd prvej inštancie“), ktorý zamietol žalobu žalobcov 1/ a 2/ .

2. Súd prvej inštancie napadnutým (v poradí druhým) rozsudkom zamietol žalobu podanú dňa 10. júna 2019 na Okresnom súde v Prievidzi, ktorou sa žalobcovia 1/, 2/ domáhali určenia, že do dedičstva po Y. U., zomrel XX.XX.XXXX, patria nehnuteľnosti v kat. úz. F. Y., zapísané na LV č. XXX ako parc.č. Y. X. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 765 m², stavba - Zámoček-posádkový klub a posádková ubytovňa s.č. XXX, ktorý bol ku dňu smrti ich výlučným vlastníkom a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcom v rozsahu 100 % . V žalobe uviedli , že Y. U. zomrel dňa XX.XX.XXXX. Jeho majetok sa začal konfiskovať na základe uznesenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady, ktoré zasadalo dňa 7.8.1945 pod číslom 13052/1945 - ale len majetok zapísaný v pozemnoknižnej vložke č. XXX, nie v pozemnoknižnej vložke č. XXX. O tomto bolo upovedomené aj Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu (teda na nežijúcu osobu, čo bolo neprípustné). Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy sekcia „B“ dňa 05.02.1947 pod

číslo 4.400/47-I/B rozhodlo o odklade výkonu pozemkovej reformy a to z dôvodu, že táto konfiškácia bola vyriešená na základe nedostatočných údajov. Poverenie podošľosť a pozemkovej reformy - sekcia „B“ dňa 10.1.1948 pod číslom 371/48-I/B v liste pre Okresný národný výbor v Prievidzi poznamenáva, že otázkou konfiškácie majetku Y. U. sa zaoberala revízia komisia zriadená uznesením NF zo dňa 23.1.1947 a táto konfiškáciu majetku označila za protiprávnu, keďže konfiškácia bola vykonaná na osobu, ktorá zomrela pred 01.marcom 1945.

3. Súd prvej inštalácie konštaloval, že na pojednávaní konanom dňa 8.7.2020 právny zástupca žalobcu 1/ uviedol, že ako dedičia v danom prípade prichádzajú do úvahy žalobca 1/ a žalobkyňa 2/. Y. U. mal dve deti a to: syna B., ktorý mal dve deti: C. Z. I. a dcéru H.. O H. nie sú žiadne záznamy a ani v evidencii obyvateľov SR a ani v Rakúsku. Podľa posledných informácií, ktoré majú k dispozícii bola H. slobodná a bezdetná, a preto ako jediní dedičia prichádzajú do úvahy žalobca 1/ a žalobkyňa 2/.

4. Odvolací súd konštaloval, že súd prvej inštalácie na základe vykonaného dokazovania mal správne za zistené, že v čase podania žaloby existovala ďalšia potenciálna dedička po poručiťovi Y. U., jeho dcéra H., ktorá však nevystupovala v konaní ako strana sporu. Vzhľadom na to bolo potrebné prisvedčiť následnému postupu súdu, keď podľa § 78 ods. 2 CSP žalobu zamietol z dôvodu nedostatku vecnej legítimácie, keďže účastníkmi tohto konania musia byť všetci dedičia, keďže rozhodnutie o vlastníckom práve ich právnych predchodcov by sa dotýkalo ich práv a oprávnených záujmov ako dedičov.

5. Odvolací súd v bode 25 odôvodnenia nepovažoval za relevantné, že žalovaný výslovne v konaní nepoprel tvrdenia žalobcov 1/, 2/ o tom, že H. U. zomrela pred podaním žaloby ako bezdetná a neponúkol v tomto smere vlastné skutkové tvrdenia (§151 ods. 1, 2 CSP). Preskúvanie vecnej legítimácie, či už aktívnej existenciou tvrdeného práva na strane žalobcu, alebo pasívnej, existencia tvrdennej povinnosti na strane žalovaného, je imanentnou súčasťou súdneho konania s odkazom na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/205/2009 a súd k nej pristupuje z úradnej povinnosti, i keď to žiadna zo strán sporu výslovne nenamieta.

6. Na základe uvedených dôvodov odvolací súd uzavrel, že súd prvej inštalácie správne žalobu zamietol aj z dôvodu nedostatku vecnej legítimácie, keďže účastníkmi tohto konania musia byť všetci do úvahy prichádzajúci dedičia po poručiťovi Y. U.X.. Nedostatok vecnej legítimácie (aktívnej alebo pasívnej) vždy vedie k zamietnutiu návrhu meritórnym rozhodnutím - rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 53/2001, sp. zn. 1Cdo 99/2012, 2Cdo 283/2013, 3Cdo 201/2007 a ďalšie). Ďalšie úvahy súdu prvej inštalácie, týkajúce sa vecnej nedôvodnosti žaloby, boli potom nadbytočné. Spornosť v týchto otázkach môže byť v konaní riešená len medzi subjektmi, ktorých sa týka (odkaz na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo 358/2015). Ďalšie odvolacie argumenty žalobcov 1/ a 2/, týkajúce sa merita veci, odvolací súd považoval pre rozhodnutie vo veci samej už za nerozhodné, bez potreby sa nimi osobitne vysporiadať, keďže samotný záver súdu prvej inštalácie o nedostatku vecnej legítimácie bol (s poukazom na § 78 ods. 1, 2 CSP) spôsobilý pre záver o nutnosti zamietnutia žaloby.

7. Proti tomuto rozsudku podal i žalobca 1/ a žalobkyňa 2/, každý samostatne v zastúpení advokátmi, včas dovolanie.

8. Žalobca 1/ podal dovolanie podľa § 420, písm. f) CSP s tým, že nesprávnym procesným postupom mu ako strane znemožnil aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Okrem iných dôvodov uviedol, že nie je zrejmé z dôvodov napadnutého rozsudku, akým dôkazným spôsobom dospel k záveru, že potencionálne existuje ďalší žalobca. Toto nevysvetlenie kľúčovej okolnosti, a ani jej nedokázanie dôkaznými prostriedkami evokuje arbitrárnosť rozhodnutia, a tiež je vždy takou vadou konania, ktorá predstavuje porušenie práva na spravodlivý proces. Rovnako treba nazerať na uvedené porušenie, že rozhodnutia súdov boli prekvapivé v tom, že prvoinštančný súd ako spornú neuviedol podľa neho samého neúplnú vecnú aktívnu, legítimáciu na strane žalobcov ako spornú, keď za spornú považoval iba hmotnú právnu otázku, ku ktorej sa už malo viesť dokazovanie. Nepriamo tým však odňal žalobcom právo preukazovať aspoň spôsobom, ako ho naznačil odvolací súd v uvedenom bode 23. Hoci dovolateľovi odvolací súd ponúka

určité prípadné dôkazné prostriedky, tak toho z dôvodu, že v prvoinštančnom konaní nebola vecná legitímácia označená ako sporná zmysle § 181 ods. 2 CSP, tak sa uprelo právo žalobcom k dokazovaniu okolností spornej povahy. Odvolací súd už nepreskúmaval vec komplexne, a to pre stotožnenie sa s prvoinštančným rozsudkom, so zhora uvedeným dôvodom zamietnutia žaloby, čím ostatné odvolacie námietky zostali v odvolacom konaní ponechané bokom, a teda odňal právo konať pred súdom na dvojinštančnej úrovni. Tento procesný postup súdu, že si sám osoboval právo, ktoré patrí jedine strane, je takou vadou konania, ktorá vo svojej podstate znemožnila žalobcom 1/ a 2/ , aby bola vec meritorne prejednaná aj na odvolacej inštancii. Išlo o zásadný zásah do procesných práv najmä práva na prejednanie veci samej, ktorým bolo odňaté ústavné právo prístupu k spravodlivosti.

9. Ďalej uviedol, že po viacerých, žiadostiach a urgenciách mu bol doručený v mesiaci apríl 2023 úmrtný list z Rakúskej republiky vydaný príslušným matričným úradom k 30.3.2023, podľa ktorého pani H. U. narodená XX.XX.XXXX D. M. zomrela dňa XX.XX.XXXX B. XX,XX R.. D. D.. Súčasne z úmrtného listu vyplýva, že zomrela bez akýchkoľvek pozostalých osôb. Táto dodatočne zistená skutočnosť podporuje dovoláciu tézu, že išlo o okolnosť, ktorú súdy nijako nezisťovali, ale naopak za správnu považovali iba vlastnú domnienku o jej existencii.

10. Žalobca 1/ navrhoval, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok krajského súdu, ako aj súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

11. Žalobkyňa 2/ v zastúpení advokátkou v dovolaní zo dňa 29.05.2023 okrem iného namietala, že potom ako súd prvej inštancie po vrátení veci znovu pojednával vec dňa 27.04.2022, po prednesoch strán v zmysle § 181 ods. 2 CSP, neuviedol, že tvrdenie ohľadne úmrtia H. U. považuje za spornú okolnosť (tak ako to neuviedli súdy ani v predchádzajúcich dvoch rozhodnutiach). Jediné čo v konaní pred súdom prvej inštancie po vrátení veci zostávalo sporné, bola naďalej konfiškácia sporného majetku, ako je to uvedené na str. 3 zápisnice o pojednávaní, a preto sa ďalšie dokazovanie obmedzilo len vo vzťahu ku sporným okolnostiam, čiže ku konfiškovaniu majetku a pod. Ak nebolo toto tvrdenie zaradené medzi sporné skutočnosti, tak logicky považovali žalobcovia v 1) a v 2) rade svoje skutkové tvrdenie, že dcéra Y. U. je mŕtva, a že nezanechala po sebe potomkov za nesporné najmä pre potreby uzatvorenej aktívnej vecnej legitímácie. Zo znenia § 181 ods. 2 CSP vyplýva, že súd určí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, a teda ak nepoprela žalovaná toto skutkové tvrdenie, tak logicky malo byť nesporným tvrdenie žalobcov v 1/ a 2/. Žalovaná nikdy nepoprela skutkové tvrdenie, že jediní preživší dedičia po poručiťovi sú žalobcovia 1/ a 2/. Namietala, že súd pri svojom rozhodovaní postupoval nesprávne keď na zistený skutkový stav neaplikoval ustanovenie § 149 CSP, podľa ktorého prostriedkami procesného útoku a prostriedkami procesnej obrany sú najmä skutkové tvrdenia.

12. Namietala, že skutková okolnosť, že by H. U. v čase rozhodovania ešte žila, alebo kto sú jej potomkovia, a kde žijú nebola overená. Ani z jedného z rozsudkov nevyplýva, že by súdy mali túto skutočnosť preukázať. V tomto smere nijaký dôkaz (najmä súd prvej inštancie) neprodukovali a bez akéhokoľvek tvrdenia si súdy vytvorili hypotézu, že H. U. ešte môže žiť (ako 111 ročná), alebo nežije. Vo svetle uvedeného súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania mal mať údajne (bez akýchkoľvek dôkazov) zistené, že v čase podania žaloby existovala ďalšia potenciálna dedička (111 ročná) po Y. U..

13. Ďalej uviedla zhodne so žalobcom 1/, že napokon po viacerých žiadostiach a urgenciách bol obstaraný úmrtný list z Rakúskej republiky vydaný príslušným matričným úradom k 30.03.2023, podľa ktorého pani H. U. narodená XX.XX.XXXX D. M., zomrela dňa XX.XX.XXXX B. XX,XX R.. D. D.. Súčasne z neho vyplýva aj to, že zomrela aj bez akýchkoľvek pozostalých osôb. Táto dodatočne zistená skutočnosť, navzdory hypotetickej domnienke súdov nižších inštancií dokazuje opak, a len podporuje dovoláciu tézu, že ide o okolnosť, ktorú súdy v konaní nijako nedokazovali, ale naopak za správnu považovali iba vlastnú opačnú domnienku v neprospech strany žalobcu, čo je zásadná procesná vada.

14. Uvedená skutočnosť podporuje a osvedčuje prípustnosť dovolania v tom smere, že domnelé úvahy

súdov bez dôkazov o akejkolvek nastolenej skutočnosti, vedú k nesprávnym zisteniam, a potom aj majú procesné dôsledky ako bolo uvedené zhora. V tomto ohľade bol ich záver predčasný, spôsobili tak vadu konania, pre ktorú sa žalobcom 1/ a 2/ ukrátili možnosť konať pred súdom v plnom rozsahu svojich práv, najmä na meritorne prejednanie veci samej.

15. V závere dovolania žalobkyňa v 2) rade dáva do pozornosti dovolacieho súdu aj ten procesný moment, ktorý zistila až v čase vyhlásenie napadnutého rozsudku dňa 15.03.2023, a ktorý zodpovedá dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. e) CSP. Žalobkyňa v 2) rade pri vyhlásení napadnutého rozsudku registrovala iné personálne obsadenie senátu, než bolo jeho zloženie v čase, kedy vec ako odvolacia napadla na odvolací súd. Zo svojej pozície žalobkyňa v 2) rade nevie verifikovať, prečo a na základe akého postupu či rozhodnutia a vôbec akých závažných dôvodov došlo k tejto personálnej zmene, a preto je nútená namietnuť správne obsadenie senátu. Za správne považuje rozhodovanie a aj vyhlasovanie rozsudku o odvolaní totožným senátom, aký bol pri napadnutí veci, teda s predsedníčkou JUDr. Sopkovou a prísediacimi sudcami JUDr. Anderleovou a JUDr. Anovčinom.

16. Žalobkyňa 2/ navrhovala, aby dovolací súd napadnutý rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp.zn. 6Co/70/2022-219 zo dňa 15. marca 2023 zrušil a zároveň zrušil rozsudok Okresného súdu Prievidza sp.zn. 6C/14/2019-169 zo dňa 19.05.2022a vec vrátil Okresnému súdu Prievidza na ďalšie konanie.

17. Žalovaná sa k dovolaniu žalobcov 1/ a 2/ písomne nevyjadrila.

18. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že žalobcovia 1/ a 2/ dovolanie podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), strana sporu bola zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 CSP), v ktorej neprospech ktorých bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné, a preto podľa § 449 ods.1 CSP napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a podľa § 450 CSP vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

19. Podľa § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok („CSP“) dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

20. Podľa § 78 ods.1 CSP nútené spoločenstvo je procesné spoločenstvo, v ktorom osobitný predpis vyžaduje pre úspech v spore účasť všetkých subjektov právneho vzťahu.

21. Podľa § 78 ods.2 CSP súd žalobu zamietne, ak nie je splnená podmienka účasti všetkých subjektov podľa odseku 1.

22. Dovolací súd zistil, že odvolací súd v napadnutom rozhodnutí vychádzal z judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, a to z rozsudku zo dňa 29. júna 2010, sp.zn. 2 Cdo/205/2008, podľa ktorého : „ Aktívnou vecnou legitímáciou sa rozumie také hmotnoprávne postavenie, z ktorého vyplýva subjektu - žalobcovi ním uplatňované právo (nárok), respektíve mu vyplýva procesné právo si tento hmotnoprávny nárok uplatňovať. Preskúmavanie vecnej legitímácie, či už aktívnej (existencia tvrdeného práva na strane žalobcu), alebo pasívnej (existencia tvrdenej povinnosti na strane žalovaného) je imanentnou súčasťou každého súdneho konania. Súd vecnú legitímáciu skúma vždy aj bez návrhu a aj v prípade, že ju žiaden z účastníkov konania nenamietá“.

23. Z uvedeného je zrejmé, že súd podľa predmetu konania skúma vždy vecnú legitímáciu aj bez návrhu. Dovolací súd dopĺňa, že skúmaniu vecnej legitímácie predchádza skúmanie procesných podmienok týkajúcich sa spôsobilosti byť účastníkom konania u sporových strán. Pred rozhodnutím vo veci súd

musí overiť, či sporové strany majú spôsobilosť byť účastníkom. Rovnaká povinnosť overiť spôsobilosť byť účastníkom konania sa týka aj subjektov, ktorí neboli účastníkmi konania, ale tvoria s nimi nútené spoločenstvo. Pre nedostatok núteného spoločenstva je postačujúce, ak absentuje ako sporová strana čo i len jeden z členov núteného spoločenstva, avšak jeho právna subjektivita v čase začatia konania musí byť súdom preskúmaná. Nútené spoločenstvo totiž môžu tvoriť iba subjekty majúce spôsobilosť mať práva a povinnosti, a teda účastníci konania, ktorí majú spôsobilosť byť účastníkom konania.

24. Dovolací súd zistil, že odvolací súd dospel k záveru, že v danom prípade existuje na strane žalobcov nútené spoločenstvo a ďalšie preskúmanie odvolacích dôvodov preto neuskutočnil. Právny záver o nútenom spoločenstve však nemá poklad v obsahu spisu. Odvolací súd ďalšie odvolacie argumenty žalobcov 1/ a 2/, týkajúce sa merita veci, považoval pre rozhodnutie vo veci samej už za nerozhodné, bez potreby sa nimi osobitne vysporiadať, keďže samotný záver súdu prvej inštancie o nedostatku vecnej legitímácie bol (s poukazom na § 78 ods. 1, 2 CSP) spôsobilý pre záver o nutnosti zamietnutia žaloby.

25. Žalobcovia 1/ a 2/ v dovolacom konaní predložili úmrtný list vydaný Matričným úradom v Kittsee, Spolková Krajina Burgerland, Rakúska republika č. 00192/2023 podľa ktorého H. U. zomrela dňa XX.XX.XXXX D. D.. Konanie vo veci bolo začaté dňa 10.júna 2019. V čase začatia konania teda, nútené spoločenstvo dedičov pozostávalo iba so žalobcov 1/ a 2/. Okruh účastníkov núteného spoločenstva preto zodpovedal okruhu žalobcov.

26. Dovolací súd zistil, že napadnutým rozsudkom došlo k procesnej vade v zmysle § 420, písm. f) CSP.

27. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok